

Alternatieve geneeswijzen: een kritische benadering (J000439)

Cursusomvang (nominale waarden; effectieve waarden kunnen verschillen per opleiding)

Studiepunten 3.0 Studietijd 90 u Contacturen 15.0 u

Aanbodssessies en werkvormen in academiejaar 2018-2019

A (semester 2) Nederlands hoorcollege 15.0 u

Lesgevers in academiejaar 2018-2019

Boussery, Koen FW03 Verantwoordelijk lesgever
Nelis, Hans FW02 Medelesgever

Aangeboden in onderstaande opleidingen in 2018-2019

[Master of Science in de farmaceutische zorg](#) stptn 3 aanbodsessie A

Onderwijstalen

Nederlands

Trefwoorden

Alternatieve geneeswijzen, complementaire geneeswijzen, homeopathie, Bachbloesemtherapie, Chinese kruidengeneeskunde, Ayurveda, antroposofische geneeskunde, orthomoleculaire behandelwijze, kritische evaluatie, plausibiliteit, criteria van wetenschappelijkheid, pseudowetenschap

Situering

Alternatieve/ complementaire geneeswijzen worden gedefinieerd als niet-orthodoxe therapieën waarvan de geneeskundige doeltreffendheid wetenschappelijk niet bewezen is. Beide termen worden eerder arbitrair door elkaar gebruikt, maar kunnen als volgt onderscheiden worden: indien een niet-orthodoxe therapie in de plaats van conventionele geneeskunde toegepast wordt, krijgt ze het etiket 'alternatief', indien ze samen met conventionele geneeskunde gebruikt wordt kan ze als 'complementair' beschouwd worden. Alternatieve/complementaire geneeswijzen kunnen in 5 categorieën onderverdeeld worden, n.l. (1) alternatieve medische systemen (b.v. homeopathie, acupunctuur, traditionele Chinese geneeskunde, Ayurveda), (2) geest-lichaam therapieën (b.v. Bachbloesemtherapie, antroposofische geneeskunde), (3) biologische/biologisch-gebaseerde therapieën (b.v. orthomoleculaire behandelwijze), (4) manipulatieve, lichaamsgerichte therapieën (b.v. chiropraxie en osteopathie) en (5) energetische therapieën (b.v. reiki, therapeutische aanraking). Een apotheker wordt in de openbare apotheek (officina) geconfronteerd met de vraag naar homeopathische middelen, voedingssupplementen, kruidengeneesmiddelen, hoog gedoseerde vitamine preparaten enz., en dient dus een genuanceerde visie te hebben op de waarde ervan in de medische praktijk. Hij/zij moet in staat zijn om naar patiënten toe mythen en misopvattingen uit de wereld te helpen en deskundig advies te verstrekken over het nut, de veiligheid en de plausibiliteit/ causale (on)werkzaamheid van alternatieve/ complementaire therapieën. Zijn/haar houding t.a.v. alternatieve/ complementaire geneeswijzen dient bepaald te worden door wetenschappelijke, maatschappelijke en ethische overwegingen.

Inhoud

In een inleidende les worden handvaten ("tools") aangereikt die gebruikt zullen worden om alternatieve/ complementaire geneeswijzen op hun wetenschappelijkheid en plausibiliteit (geloofwaardigheid) te beoordelen. Aan de orde komen enkele principes van kritisch denken, op evidentie gebaseerde geneeskunde, essentiële concepten van wetenschapsfilosofie, niet-wetenschappelijke manieren van kennisverwerving (b.v. magie), de wetenschappelijke methode, criteria voor de wetenschappelijkheid van een hypothese/theorie en de eigenschappen van pseudowetenschap. Deze concepten zijn samengevat in een **'toolbox' die als referentie op het examen gebruikt mag worden.**

Met behulp van deze “tools” worden verschillende alternatieve/complementaire geneeswijzen kritisch beoordeeld, met name de homeopathie (zeven lessen), gevolgd door de Bachbloesemtherapie, de Chinese kruidengeneeskunde, Ayurvedische geneeskunde, antroposofische geneeskunde en de orthomoleculaire behandelwijze (samen vier lessen). Het gemeenschappelijk kenmerk van deze geselecteerde therapieën is dat ze alle de inname van bepaalde (doorgaans “natuurlijke”) stoffen omvatten. Manipulatieve en energetische therapieën evenals acupunctuur blijven buiten beschouwing.

HOMEOPATHIE.

Van de alternatieve geneeswijzen is de homeopathie veruit de populairste en degene waarover een onophoudelijke stroom van (pseudo)wetenschappelijke publicaties verschijnt. Dit alternatief medisch systeem wordt daarom in de lessen het meest gedetailleerd behandeld :

1. Principes en medisch-farmaceutische praktijk.

- de principes van de homeopathie : het similia-principe (gelijksoortigheidsprincipe), het unitair-holistisch principe, de dynamis (levenskracht), de ‘wet’ van het infinitesimale (extreme verdunning van medicinale stoffen), het concept van de chronische ziekten.
- ‘beproeving’ van medicinale stoffen op gezonde personen, de ‘materia medica’, het diagnostisch proces en de therapeutische aspecten.
- de homeopathische farmacie met nadruk op het proces van ‘potentialisatie/dynamisatie’ van homeopathische remedies.

2. Evaluatie van de werkzaamheid en de plausibiliteit.

- de evidentie voor de (on)werkzaamheid van de homeopathie : klinische studies en meta-analysen
- de geldigheid van de principes van de homeopathie
- experimenten met ultrahoge verdunningen (UHD's) in modelsystemen (cellen, dieren). *De in de syllabus beschreven technische aspecten/procedures van deze experimenten dienen niet uit het hoofd geleerd te worden.*
- actuele (pseudo)wetenschappelijke hypothesen i.v.m. het werkingsmechanisme van UHD's, met focus op het concept van ‘het geheugen van water’. Een aantal (pseudo) wetenschappelijke publicaties worden met de ‘toolbox’ als referentie in de les kritisch bekeken.

3. Ethische en wettelijke aspecten.

In een derde gedeelte worden de status van de homeopathie in Vlaanderen/België en de wetgeving in dit verband behandeld, evenals, heel belangrijk, de beroepsethiek van de apotheker t.a.v. deze onbewezen behandelwijze. Dit laatste gebeurt interactief, via discussie met de studenten, die uitgenodigd worden om hun visie op en hun ervaringen (tijdens de stage) met homeopathie te delen. Enkele publicaties i.v.m. ethische kwesties rond homeopathie worden hierbij als leidraad gebruikt. Aspecten die aan bod komen zijn de keuzevrijheid en de verantwoordelijkheid van de patiënt, pragmatisme van de kant van de apotheker, informatieverstrekking, afleverplicht, omgaan met het placebo effect, economische overwegingen enz.

Aan het eind van de lessen dient deze cruciale vraag beantwoord te worden : is homeopathie wetenschappelijk of pseudowetenschappelijk volgens de orthodoxe criteria van wetenschappelijkheid ? Of is het een deugdelijke alternatieve wetenschap met zijn eigen (verifieerbare ?) wetmatigheden? Als homeopathie geen causale werkzaamheid bezit, hoe worden dan de talloze therapeutische successen verklaard? VIER ANDERE ‘HOLISTISCHE’ ALTERNATIEVE GENEESWIJZEN.

Twee à drie lessen zijn gewijd aan de kritische evaluatie van vier andere alternatieve medische systemen (Chinese kruidengeneeskunde, Ayurvedische geneeskunde, Bachbloesemtherapie en antroposofische geneeskunde. Deze evaluatie omvat een bespreking van de alternatieve concepten over gezondheid en ziekte, de behandelwijzen, hypothesen over het werkingsmechanisme, de klinische evidentie en een algemene conclusie over de (pseudo)wetenschappelijkheid van de therapie in kwestie. De bewering dat deze geneeswijzen ‘holistisch’ zijn (= de hele mens betreffend, lichaam-geest-ziel) wordt aan de realiteit getoetst.

ORTHOMOLECULAIRE BEHANDELWIJZE.

De orthomoleculaire behandelwijze is niet een vorm van alternatieve maar eerder van complementaire geneeskunde, omdat de visie ervan op gezondheid en ziekte niet radicaal afwijkt van die van de wetenschappelijke geneeskunde. In de orthomoleculaire behandelwijze worden vaak megadoses van nutriënten en andere biochemisch belangrijke stoffen gebruikt. In de lessen (1 à 2) ligt de nadruk op de wetenschappelijke hypothesen die aan de basis liggen van de therapieën (bv. in de orthomoleculaire psychiatrie, met voorbeelden als schizofrenie en autisme), de evidentie voor de mogelijke heilzame effecten (bij cardiovasculaire aandoeningen, kanker, veroudering, neurodegeneratieve ziekten) en de mogelijke nadelen van megadoses van vitaminen, magnesium, antioxidanten en omega-3 vetzuren(visolie).

BESLUIT.

De cursus besluit met een visie op de (peudo)wetenschappelijkheid van alternatieve en complementaire geneeswijzen en hun plaatsbepaling in de klinische praktijk.

Begincompetenties

Met succes gevolgd hebben van de opleidingsonderdelen : ziekteleer, farmacologie,
(Goedgekeurd)

farmacotherapie en farmaceutische zorg I, methodiek en design van klinische studies of de erin beoogde competenties op een andere manier verworven hebben.

Eindcompetenties

- 1 - De principes en de praktijk van alternatieve/complementaire geneeswijzen toetsen aan wetenschappelijke concepten en inzichten.

- 2 - Een persoonlijk oordeel vormen over de plausibiliteit van de werkzaamheid van alternatieve/complementaire geneeswijzen.
- 3 - Een persoonlijk oordeel vormen over het nut en de veiligheid van alternatieve/complementaire geneeswijzen.
- 4 - De basisprincipes van alternatieve/complementaire geneeswijzen (homeopathie, Bachbloesemtherapie, Chinese kruidengeneeskunde, Ayurveda, antroposofische geneeskunde, orthomoleculaire geneeskunde) begrijpen en op validiteit beoordelen.
- 5 - De (pseudo)wetenschappelijke hypothesen rond de werkingsmechanismen van alternatieve/complementaire geneeswijzen en in het bijzonder van de homeopathie kritisch evalueren.
- 6 - De maatschappelijke context van alternatieve/complementaire geneeswijzen duiden.
- 7 - Een ethische beroepshouding bepalen t.a.v. alternatieve geneeswijzen.
- 8 - Advies verstrekken in de officina aan patiënten over alternatieve/complementaire geneeswijzen in het algemeen en de homeopathie in het bijzonder.

Creditcontractvoorwaarde

Toelating tot dit opleidingsonderdeel via creditcontract is mogelijk mits gunstige beoordeling van de competenties

Examencontractvoorwaarde

De toegang tot dit opleidingsonderdeel via examencontract is open

Didactische werkvormen

Hoorcollege

Toelichtingen bij de didactische werkvormen

Hoorcollege. Interactieve discussie wordt nagestreefd.

Leermateriaal

Schema's + illustraties uit PowerPoint presentatie

'Toolbox' : mag op het examen gebruikt worden.

Worden via Minerva ter beschikking gesteld.

Referenties

Complementaire geneeswijzen in het algemeen :

SB Kayne, Complementary therapies for pharmacists. PhP Pharmaceutical Press, 2002.

M Kelner, Complementary and alternative medicine: challenge and change. Routledge, 2000.

E Ernst, Oxford handbook of complementary medicine. Oxford University Press, 2008.

Principes en praktijk van de homeopathie

D Owen, Principles and practice of homeopathy. The therapeutic and healing process. Churchill Livingstone/Elsevier, 2007.

SB Kayne, Homeopathic practice. PhP Pharmaceutical Press, 2008.

SB Kayne, Homeopathic pharmacy. Churchill Livingstone, 1997.

Kritische boeken over homeopathie :

A Campbell, Homeopathy in perspective. A critical appraisal. Lulu, 2008.

JW Shelton, Homeopathy. How it really works. Prometheus Books, 2004

Vakinhoudelijke studiebegeleiding

De studenten hebben verschillende mogelijkheden tot het stellen van vragen zowel individueel als in groep: vóór en na de les, op afspraak of via E-mail (kleine aantallen vragen).

Evaluatiemomenten

periodegebonden evaluatie

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de eerste examenperiode

Schriftelijk examen met open vragen

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de tweede examenperiode

Mondeling examen

Evaluatievormen bij niet-periodegebonden evaluatie

Tweede examenkans in geval van niet-periodegebonden evaluatie

Niet van toepassing

Eindscoreberekening